

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Existence zákona o významné tržní síle v otaznících

V únoru 2010 nabyl účinnosti zákon č. [395/2009](#) Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití (dále jen „ZVTS“). Zákon od samého počátku vyvolává mnoho ostré kritiky z důvodu jeho obsahu, který umožňuje nejasný výklad a obtížnou aplikaci v praxi. Odborníci, politici a veřejnost se přou o to, zda zákon zrušit, novelizovat nebo vytvořit zákon úplně nový.

Právní předpis o 11 paragrafech upravuje způsob posuzování a zamezení zneužití významné tržní síly při prodeji zemědělských a potravinářských produktů. Významná tržní síla je takové postavení odběratele vůči dodavateli, kdy se v důsledku situace na trhu stává dodavatel závislým na odběrateli ve vztahu k možnosti dodávat své zboží spotřebitelům a kdy si odběratel vůči dodavateli může vynutit jednostranně výhodné obchodní podmínky. Významná tržní síla se posuzuje zejména s ohledem na strukturu trhu, překážky vstupu na trh, tržní podíl dodavatele a odběratele, jejich finanční sílu, velikost obchodní sítě odběratele, velikost a umístění jeho jednotlivých prodejen. Není-li prokázán opak, má se za to, že významnou tržní sílu má odběratel, jehož čistý obrat přesáhne 5 mld. Kč.[1]

V praxi si lze fungování zákona představit tak, že na jedné straně stojí obchodní řetězec zabývající se prodejem potravin a zemědělských výrobků a na straně druhé stojí dodavatel, který dodává tomuto řetězci své výrobky a zboží za stanovených podmínek. Tyto obchodní řetězce nedosahují v ČR dominantního postavení, tudíž se na ně nevztahuje zákaz o zneužívání dominantního postavení podle zákona o hospodářské soutěži.[2] Přesto řetězce disponují určitou významnou tržní silou, která umožňuje vynucování si jednostranně výhodnějších podmínek vůči dodavatelům. Zejména tomu je u sjednávání obchodních podmínek, u fakturace, u stanovení povinností vyplývajících ze smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem, nebo dochází k nedodržení podmínek prodeje a uplatňování zakázaných praktik v dodavatelsko - odběratelských vztazích.[3] Dozor nad dodržováním ZVTS vykonává Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „Úřad“). Podle sdělení Úřadu bylo v roce 2012 v této oblasti vedeno celkem pět správních řízení, z toho jedno bylo již dokončeno vydáním druhostupňového rozhodnutí. V současné době vede odbor tržní síly Úřadu správní řízení se společnostmi Tesco, Globus, Lidl a Kaufland.[4]

Návrh zákona vznikl formou poslanecké iniciativy bez vypracování hodnocení metody regulace (tzv. „RIA“ z angl. Regulatory Impact Assessment), která se vypracovává jen u vládních návrhů zákonů.[5] Od samého počátku existence zákona panovaly snahy o jeho zrušení nebo o novelu z důvodu nekoncepčnosti, nejasnosti a byrokratické zátěže subjektů, vůči kterým zákon působí. Existuje také potenciální riziko, že zákon povede k opačnému výsledku, tj. ke snížení ochoty odběratelů odebírat zboží od tuzemských dodavatelů či možnosti prodražení zboží při prodeji spotřebiteli. Zákon vytváří stav právní i praktické nejistoty ohledně rozsahu povoleného, resp. zakázaného jednání.[6]

Na začátku roku 2011 v souvislosti s připravovanou novelou zákona o ochraně hospodářské soutěže a změně zákona o cenách se jednalo na úrovni některých ministerstev za účasti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o tom, aby byl zákon zrušen.[7] Výsledkem tohoto záměru bylo vypracování návrhu zákona, kterým se ZVTS ruší a právní úprava obsažená v ZVTS byla přenesena jednak do

stávající koncepce zákona o ochraně hospodářské soutěže, do nové hlavy IV pojednávající o významném ekonomickém postavení soutěžitele a jeho zneužívání, a dále do zákona o cenách.[8] Legislativní rada vlády při svém projednání návrh tohoto zákona přerušila[9] a vláda o návrhu dále už nejednala. Zákon přežil první ohrožení své existence.

S novou regulací tržní síly se počítá v Plánu legislativních prací vlády na rok 2013, ve kterém je uloženo předsedovi vlády společně s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Úřadem vypracovat kompletně nový zákon o významné tržní síle a předložit jej v říjnu 2013 vládě. [10] Cílem nového zákona je jasné definování jednání vykazující znaky zneužití tržní síly. Regulace bude navíc rozšířena i na jiné vztahy než je prodej zemědělských a potravinářských produktů.

Opačný názor mají poslanci, kteří v březnu 2013 předložili návrh zákona, kterým se ZVTS ruší zcela bez náhrady. [11] Podle důvodové zprávy k návrhu zákona je zákon diskriminační tím, že postihuje pouze jednu stranu dodavatelsko - odběratelských vztahů, způsobuje nadbytečnou byrokratickou zátěž. Intenzivní konkurence mezi obchodníky může vést ke spolupráci dodavatelů na hranici ekonomické rentability. Důvodová zpráva dále uvádí, že zastánci zákona sice argumentují přínosem zákona zejména ve dvou oblastech, a to v regulaci lhůt splatnosti a v regulaci zákazu tzv. „vratek“ [12]. Poslanci ale argumentují, že ujednání o vratkách mezi dodavatelem a odběratelem není neobvyklé ani při dodávkách jiného než potravinářského zboží a nelze považovat tuto obchodní podmínku za nepřipustnou a u lhůt splatnosti došlo ke změně právního prostředí, kdy došlo k implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/7/EU, ze dne 16. února 2011, o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

K problematice tržní síly na úrovni práva EU nutno rozvést, že tento institut patří pod oblast hospodářské soutěže, jejíž právní úprava spadá pod výlučnou pravomoc EU.[13] Členské státy však mohou přijmout a uplatňovat na svém území přísnější vnitrostátní právní předpisy, které zakazují nebo postihují jednostranná jednání podniků.[14] Právě to je případ ZVTS. Již Komise v roce 2009 vyslovila znepokojení oblasti vztahů potravinového řetězce, který spojuje zemědělce, zpracovatele potravin a obchodníky. Komise upozornila na potřebu regulace těchto vztahů, jelikož způsobují nerovnováhu ve vyjednávací síle smluvních stran a s tím související nekalé obchodní praktiky.[15] Na uvedené upozornění navázal Evropský parlament usnesením o spravedlivých příjmech zemědělců s upozorněním na zneužívání tržní síly a uzavírání smluv[16] nebo upozornil dalším usnesením o nerovnováze v potravinovém distribučním řetězci, ve kterém mimo jiné parlament vyzývá vnitrostátní a evropské orgány pro hospodářskou soutěž, aby přijaly opatření proti nekalým nákupním praktikám nejvlivnějších velkoobchodníků a maloobchodníků, kteří zemědělce systematicky staví do neobyčejně nerovné vyjednávací pozice a k posílení prostředků, jež zajistí dodržování lhůt splatnosti.[17] Nutno zmínit také významný dokument vydaný orgány EU v únoru 2013 - o „Zelené knize o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v Evropě v dodavatelském řetězci v oblasti potravinového a nepotravinového zboží“[18], která rozebírá nekalostní praktiky především z pozice toho, který disponuje tržní silou. Z výše uvedeného vyplývá, že Evropská unie se jednoznačně staví pro regulaci tržní síly.

O důležitosti regulovat vztahy mezi dodavateli a subjekty disponující určitou tržní silou vypovídá i skutečnost, že v Portugalsku, Slovinsku, Španělsku, Belgii a Spojeném království existují kodexy chování zaměřené na dodavatelské řetězce pro obchody s potravinami a smíšeným zbožím, přičemž v Nizozemsku a Irsku existují plány na přijetí takových kodexů. Česká republika, Maďarsko a Itálie přijaly zákony, které se vztahují na nekalé obchodní praktiky v zemědělsko-potravinářském odvětví. [19]

Pokud poslanecký návrh zákona na zrušení ZVTS přece jenom Parlamentem projde, vláda předloží koncem roku zákon nový. V případě, že by vláda neuspěla a zákon by Parlamentem neprošel, orgány EU vyvíjí snahu situaci řešit a je zřejmé, že ji hodlají v budoucnu určitým způsobem regulovat.

Mgr. Jiří Plachý

[1] Ust. § 3 ZVTZ.

[2] Ust. § 10 zákona č. [143/2001](#) Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

[3] Ust. § 4 ZVTS.

[4] Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Informační listy - významné události roku 2012, 2013, s. 10.

[5] RIA je trvalou součástí legislativního procesu v ČR od listopadu 2007. Zahrnuje soustavu analytických metod směřujících k systematickému hodnocení očekávaných dopadů navrhovaných politik a právních předpisů, kterými jsou implementovány.

[6] Blíže Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se zrušuje zákon č. [395/2009](#) Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití, a mění zákon č. [143/2001](#) Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [526/1990](#) Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů.

[7] Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Veřejná diskuze k návrhu na zrušení zákona o významné tržní síle, 2011, dostupné >>> [zde](#).

[8] Blíže návrh zákona, kterým se zrušuje zákon č. [395/2009](#) Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití, a mění zákon č. [143/2001](#) Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [526/1990](#) Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů.

[9] 92. zasedání Legislativní rady vlády, ze dne 12. ledna 2012.

[10] Plán legislativních prací vlády na rok 2013 schválen usnesením vlády č. 84, dne 6. února 2013. Dostupné >>> [zde](#).

[11] Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 948/0, doručen poslancům 21. března 2013.

[12] Ujednání v kupní smlouvě, které zakládá právo vrátit zpět prodávajícímu jím dodané zboží za sjednaných podmínek.

[13] Srovnej ust. čl. 3 odst. 1 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie.

[14] Čl. 2 odst. 3 Nařízení Rady ES č. 1/2003, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy.

[15] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Lepší fungování potravinářského řetězce v Evropě, 2009. s. 5. Dostupné >>> [zde](#).

[16] Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. září 2010 o spravedlivých příjmech zemědělců: lepší fungování potravinového řetězce v Evropě 2009/2237(INI). Dostupné >>> [zde](#).

[17] Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. ledna 2012, dostupné >>> [zde](#).

[18] Zelená kniha o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v Evropě v dodavatelském řetězci v oblasti potravinového a nepotravinového zboží (COM/2013/037 final - 2012. Dostupný >>> [zde](#).

[19] Tamtéž. Bod 3.1.

Další články:

- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 29.: Jednání za s.r.o. - jednatelé](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Když korporátní neshody nestačí: soudní zásah do účasti společníka jako krajní řešení](#)
- [Do 5 milionů EUR bez prospektu cenných papírů - novela ZPKT!](#)